

تأثیر تجدید ارائه صورت‌های مالی بر مدیریت سود و پایداری سود

قاسم بولو*
یحیی حساس یگانه**
سهیل مومنی***

چکیده

پژوهش حاضر به بررسی رابطه تجدید ارائه صورت‌های مالی با مدیریت سود و کیفیت سود شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران می‌پردازد. به همین منظور، با استفاده از مدل تعدیل شده جونز، اقلام تعهدی اختیاری، به عنوان معیاری برای تشخیص مدیریت سود مدنظر قرار گرفته است. همچنین، پایداری سود به عنوان شاخصی برای کیفیت سود، به کار رفته است. جامعه آماری پژوهش، شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران طی دوره زمانی ۱۳۸۳ لغایت ۱۳۸۸ بوده و رابطه مذکور در ۱۰ صنعت شامل ۲۱۱ شرکت مورد بررسی قرار گرفته است. یافته‌های پژوهش حاکی از این است که بین تجدید ارائه صورت‌های مالی با مدیریت سود رابطه معنی داری وجود دارد و نوع رابطه نشان می‌دهد که هرچه شدت تجدید ارائه صورت‌های مالی افزایش می‌یابد، مدیریت سود (سطح اقلام تعهدی اختیاری) نیز افزایش یافته است. همچنین، طبق یافته‌های پژوهش بین تجدید ارائه صورت‌های مالی با پایداری سود رابطه معنی داری وجود دارد و نوع رابطه نشان می‌دهد که هرچه شدت تجدید ارائه صورت‌های مالی افزایش می‌یابد، پایداری سود کاهش پیدا می‌کند. واژه‌های کلیدی: تجدید ارائه صورت‌های مالی، تعدیلات سنواتی، کیفیت سود، پایداری سود، مدیریت سود، اقلام تعهدی اختیاری، کیفیت گزارشگری مالی

* استادیار حسابداری دانشگاه علامه طباطبایی Email: ghblue20@yahoo.com

** استادیار حسابداری دانشگاه علامه طباطبایی

*** کارشناس ارشد حسابداری دانشگاه علامه طباطبایی Email: Sohail.M.info@gmail.com

مقدمه

طبق مفاهیم نظری گزارشگری مالی ایران، هدف صورت‌های مالی ارائه اطلاعاتی تلخیص و طبقه‌بندی شده درباره وضعیت مالی، عملکرد مالی و انعطاف‌پذیری مالی واحد تجاری است که برای طیفی گسترده از استفاده‌کنندگان صورت‌های مالی در اتخاذ تصمیمات اقتصادی مفید واقع گردد. خصوصیات کیفی اصلی مرتبط با محتوای اطلاعات، "مربوط بودن" و "قابل اتکا بودن" و خصوصیات کیفی اصلی مرتبط با ارائه اطلاعات، "قابل مقایسه بودن" و "قابل فهم بودن" است. اطلاعاتی که فاقد این خصوصیات باشد، مفید نبوده و یا دارای فایده محدودی است. از آنجا که خصوصیات کیفی قابل مقایسه بودن و قابل فهم بودن، بر مفید بودن اطلاعات می‌افزاید، وجود ثبات رویه حسابداری در روش‌های حسابداری بکارگرفته شده و افشای مناسب اطلاعات الزامی است (کمیت‌تدوین استانداردهای حسابداری، ۱۳۸۸). لذا، در صورت وجود اشتباه یا تغییر رویه در صورت‌های مالی دوره جاری نسبت به دوره یا دوره‌های مالی قبل، تجدید ارائه صورت‌های مالی ابزاری متداول جهت ایجاد ثبات رویه و افشاء مناسب اطلاعات خواهد بود. بررسی صورت‌های مالی شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران حاکی از آن است که اکثر شرکت‌ها صورت‌های مالی خود را تجدید ارائه می‌کنند.

از دیدگاه سرمایه‌گذاران، اخبار تجدید ارائه صورت‌های مالی فقط بیانگر مشکلات عملکرد دوره گذشته نیست، بلکه نوعی پیش‌بینی مشکلات آتی برای شرکت و مدیریت آن محسوب می‌شود و موجب سلب اطمینان سرمایه‌گذاران نسبت به اعتبار و شایستگی مدیریت و کاهش کیفیت سود گزارش شده می‌گردد (کاظمی و شریعت‌پناهی، ۱۳۸۹). در واقع، صورت‌های مالی تجدید ارائه شده به صورت صریح و شفاف، علائمی پیرامون قابل اتکا نبودن صورت‌های مالی دوره‌های گذشته و کاهش کیفیت گزارشگری مالی ارائه می‌کنند. بنابراین، متعاقب تجدید ارائه صورت‌های مالی، انتظارات سرمایه‌گذاران در ارتباط با جریان‌های نقدی آتی و نرخ بازده مورد انتظار آن‌ها تغییر می‌یابد (ژیا^۱، ۲۰۰۶). تحقیقات انجام شده حاکی از آن است که تجدید

1- Xia, W.

ارائه صورت‌های مالی علامتی از رفتار فرصت طلبانه مدیریت است که منجر به واکنش منفی بازار شده و بیانگر کاهش کیفیت سود است، و لذا، سودهای گزارش شده قبلی باید اصلاح گردند (کالن و همکاران^۱، ۲۰۰۶).

بیان مسئله

همان گونه که قبلاً اشاره شد، در صورت وجود اشتباه در صورت‌های مالی دوره یا دوره‌های مالی قبل و در صورت تغییر رویه حسابداری در دوره جاری نسبت به دوره یا دوره‌های مالی قبل، بر اساس استانداردهای حسابداری، تجدید ارائه صورت‌های مالی به منظور ایجاد ثبات رویه و افشاء مناسب اطلاعات ضروری است که در حال حاضر این موضوع در صورت‌های مالی اکثر شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران مشاهده می‌شود.

در صورت تجدید ارائه صورت‌های مالی، تعدیلات انباشته مربوط به سنوات قبل، به دلیل عدم ارتباط آن‌ها با نتایج عملکرد دوره جاری، نباید در تعیین سود یا زیان دوره دخالت داده شود. تعدیلات مزبور باید از طریق ارائه مجدد ارقام سالهای قبل به حساب گرفته شود، در نتیجه، مانده سود (زیان) انباشته ابتدای دوره نیز بدین ترتیب تعدیل خواهد شد. اثر تعدیلات سنواتی باید از طریق اصلاح مانده سود (زیان) انباشته ابتدای دوره در صورت‌های مالی منعکس گردد. اقلام مقایسه‌ای صورت‌های مالی نیز باید ارائه مجدد شود، مگر آن‌که این امر عملی نباشد. در چنین شرایطی موضوع باید در یادداشت‌های توضیحی افشا شود. هم‌چنین، میزان و ماهیت اقلام تشکیل دهنده تعدیلات سنواتی و دلایل توجیهی تغییر در رویه حسابداری و هم‌چنین این امر که اقلام مقایسه‌ای صورت‌های مالی ارائه مجدد شده است (یا عملی نبودن ارائه مجدد) باید در یادداشت‌های توضیحی افشا گردد (کمیته تدوین استانداردهای حسابداری، ۱۳۸۸).

تعدیلات سنواتی واژه‌ای فنی و تخصصی است که ممکن است کمتر مورد توجه سهامداران قرار گیرد، در حالی که، بر حقوق سهامداران موثر است. بر خلاف دیگر کشورها، این رقم در ایران به عنصر پایدار گردش حساب سود و زیان انباشته تبدیل شده است. تعدیلات سنواتی می‌تواند باعث تضییع یا انتقال نابجای حقوق سهامداران

شود. اگر چه تغییر در روش حسابداری هم می‌تواند باعث ایجاد تعدیلات سنواتی شود اما این نوع تغییر در ایران کمتر به چشم می‌خورد و تقریباً قریب به اتفاق تعدیلات سنواتی مربوط به اصلاح اشتباهات است. بنابراین وجود تعدیلات سنواتی به زبان ساده یعنی اینکه در صورت‌های مالی سال‌های گذشته اشتباه با اهمیت وجود داشته است و اگر صورت‌های مالی با دقت بیشتری بررسی شود، تعدیلات سنواتی حامل یک پیام منفی در مورد اعتبار صورت‌های مالی است و می‌بایست در مجامع عمومی توجه بیشتری به آن معطوف گردد (بزرگ اصل، ۱۳۸۷).

تعدیلات سنواتی باعث اصلاح سود انباشته اول دوره و در نتیجه سود قابل تخصیص می‌شود. سود قابل تخصیص نیز عامل موثر بر سود سهام است. گستردگی ارقام تعدیلات سنواتی در شرکت‌های ایرانی، غیرعادی است و لازم است مدیران شرکت‌ها و حساب‌رسان و همین‌طور مقام ناظر بازار سرمایه به این موضوع توجه بیشتری کنند و برای بهبود وضعیت کنونی، چاره‌اندیشی کنند.

مبانی نظری

هنگامی که شرکتی صورت‌های مالی خود را تجدید ارائه می‌کند، می‌پذیرد که اشتباه با اهمیت یا رویه‌ای نادرست در صورت‌های مالی دوره یا دوره‌های گذشته خود داشته است. از آنجا که سودآوری آینده واحد تجاری و در نتیجه جریان‌های نقدی و ارزش واحد تجاری در آینده با استفاده از سودهای گزارش شده در دوره‌های گذشته ارزیابی می‌شود، تجدید ارائه صورت‌های مالی دوره‌های گذشته که در نتیجه آن سودهای گزارش شده در دوره‌های قبلی اصلاح می‌شود، کارایی گزارشگری مالی را به عنوان ابزاری برای پیش‌بینی آینده محدود می‌کند.

پالمرز و همکاران^۱ (۲۰۰۴) در تحقیق خود افت قابل توجه ارزش بازار بلافاصله پس از تجدید ارائه صورت‌های مالی را نشان دادند. هرپار و جنکینز^۲ (۲۰۰۴) معتقدند که شرکت‌ها بلافاصله پس از تجدید ارائه صورت‌های مالی افزایش در هزینه‌های سرمایه را تجربه می‌کنند. نتایج تحقیق گراهام و همکاران^۳ (۲۰۰۸) از دست دادن

1- Palmrose, Z-V., V. R. Richardson, and S. Scholz

2- Hribar, P. and N. Jenkins

3- Graham, J. R., S. Li and J. Qiu

بیشتر منابع اقتصادی و نیز، دشوارتر شدن شرایط تامین مالی و انعقاد قرارداد وام را بعد از تجدید ارائه صورت‌های مالی نشان می‌دهد. کینی و مک دانیل^۱ (۱۹۸۹) و پالمرز و شولز^۲ (۲۰۰۴) به این نتیجه رسیدند که تجدید ارائه صورت‌های مالی اغلب پس از اقدام دادخواهی علیه شرکت روی می‌دهد. دسای و همکاران^۳ (۲۰۰۶) و سریناواسان^۴ (۲۰۰۵) نیز طی تحقیقات خود به شواهدی مبنی بر تأثیر تغییر مدیریت عالی و هیات مدیره بر تجدید ارائه صورت‌های مالی دست یافتند. با توجه به این هزینه‌ها، شرکت‌هایی که اقدام به تجدید ارائه صورت‌های مالی می‌کنند نسبت به سایر شرکت‌ها، انگیزه‌های بیشتری برای بهبود کیفیت گزارشگری مالی و ارسال سیگنال‌های قابل رویت در خصوص بهبود کیفیت گزارشگری مالی دارند. با این حال، لزوماً تمام این گونه شرکت‌ها موفق به بهبود کیفیت گزارشگری مالی پس از تجدید ارائه صورت‌های مالی نمی‌شوند.

اکر و همکاران^۵ (۲۰۰۶) استدلال می‌کنند که فعالان بازار، کیفیت سود شرکت‌هایی که مبادرت به تجدید ارائه صورت‌های مالی می‌کنند را در سال بعد از تجدید ارائه، همچنان بسیار پایین می‌دانند. تحقیقات ویلسون^۶ (۲۰۰۸) نیز نشان داد که ضریب واکنش سود، برای شرکت‌هایی که اقدام به تجدید ارائه صورت‌های مالی می‌کنند از الگوی U شکل پیروی می‌کند، به طوری که، کیفیت سود این گونه شرکت‌ها پس از تجدید ارائه صورت‌های مالی کاهش می‌یابد، اما کاهش اعتبار و کیفیت گزارش‌های مالی در بلند مدت پایدار نیست. انبوه تجدید ارائه‌های متوالی صورت‌های مالی موجب تردید استفاده‌کنندگان از صورت‌های مالی نسبت به جایگاه گزارشگری مالی و به ویژه فرایند حسابرسی در حفاظت از منافع عمومی شده است (تامسون و لارسون^۷، ۲۰۰۴). تعدیلات سنواتی به تنهایی خبر نگران‌کننده‌ای نیست، بلکه آگاهی از دستکاری سود در صورت‌های مالی دوره‌های گذشته است که موجب نگرانی استفاده‌کنندگان می‌شود. تجدید ارائه صورت‌های مالی دوره‌های قبل که در پی

1- Kinney, W. and L. McDaniel

2- Palmrose, Z.-V. and S. Scholz

3- Desai, H., C. E. Hogan and M. S. Wilkins

4- Srinivasan, S

5- Ecker, F., J. Francis, I. Kim, P. Olsson, and K. Schipper

6- Wilson, W

7- Thompson, J. H. and Larson G. M.

تعدیلات سنواتی انجام می‌شود، روشی برای اصلاح مانده سود (زیان) انباشته ابتدای دوره و ارائه مجدد صورت‌های مالی دوره‌های گذشته به صورت صحیح است. بر همین اساس، تعدیلات سنواتی جزو اطلاعاتی است که سازمان بورس اوراق بهادار، ناشران اوراق بهادار را موظف به افشای فوری آن نموده است.^۱

برخی از تحقیقات صورت گرفته در زمینه تجدید ارائه صورت‌های مالی، به بررسی علل ارائه مجدد صورت‌های مالی پرداخته‌اند. بر اساس تحقیق کراس و همکاران^۲ (۲۰۰۴) مهمترین علل تجدید ارائه صورت‌های مالی، شامل شناسایی درآمد، ذخایر عمومی، بیش از اندازه گزارش نمودن داری‌ها، سرمایه‌ای نمودن نادرست برخی مخارج، مخارج تجدید ساختار، ارائه کمتر از واقع بدهی‌ها یا کاهش ارزش دارایی‌ها است. اتاق بازرگانی ایالات متحده^۳، کمیسیون بورس اوراق بهادار^۴ و هیات استانداردهای حسابداری مالی ایالات متحده آمریکا^۵ پیچیدگی‌های حسابداری را عامل اصلی تجدید ارائه صورت‌های مالی می‌دانند. در تحقیقی که پلاملی و یوهن^۶ (۲۰۱۰) با هدف بررسی دلایل اصلی تجدید ارائه صورت‌های مالی انجام دادند، به این نتیجه رسیدند که در بیشتر موارد، دلیل تجدید ارائه صورت‌های مالی، اشتباهات رخ داده از جانب شرکت‌ها است. برگ استالر و دیچو^۷، در سال ۱۹۹۷ به بررسی نقش مدیریت در تجدید ارائه صورت‌های مالی پرداختند و به این نتیجه رسیدند که دستکاری سود توسط مدیریت، علت اصلی تجدید ارائه صورت‌های مالی است. تحقیق پالمروز و همکاران^۸ (۲۰۰۴) نشان می‌دهد که واکنش منفی بازار سرمایه به تجدید ارائه صورت‌های مالی، ناشی از ۲ عامل اصلی است: تنزل چشم انداز آتی شرکت، و افزایش عدم اطمینان در مورد این چشم انداز. عواملی که می‌توانند باعث افزایش سطح تحریف صورت‌های مالی و هم‌چنین، افزایش میزان قصد و نیت مدیریت جهت تجدید ارائه صورت‌های مالی یا حتی ترکیبی از هر دو شوند، به ۵ طبقه، شامل: اعتبار پایین

۱- دستورالعمل اجرایی افشای اطلاعات شرکت‌های ثبت شده نزد سازمان بورس اوراق بهادار (مصوب ۱۳۸۶/۵/۳ هیات مدیره سازمان بورس)

2- Cross M., Robinson E., Salhus K., Zepalka J.
 3- U.S. Chamber of Commerce
 4- Securities and Exchange Commission (SEC)
 5- Financial Accounting Standards Board (FASB)
 6- Marlene Plumlee and Teri Lombardi Yohn
 7- Burgstahler D, Dichev L
 8- Palmrose, Z-V., V. R. Richardson, and S. Scholz

مدیریت^۱، فاصله ادراک^۲ (بین ارائه مجدد ناشی از اشتباهات سهوی و ارائه مجدد ناشی از اشتباهات عمدی و سوء نیت)، تأثیر بر گستره وسیع^۳ (زیر سؤال رفتن شیوه‌های افشا و از بین رفتن اعتبار مدیریت و شرکت)، اختلال در ارتباط^۴ بین مدیریت و اشخاص ذینفع و بالاخره، عدم هم‌سوئی^۵ بین مدیریت و حساب‌برسان و سایر اشخاص مسئول (تغییر اعضای هیئت مدیره و حساب‌برسان و ...) تقسیم می‌شوند.

مهمترین روش‌های مطرح شده توسط محققان برای واکنش به علل تجدید ارائه صورت‌های مالی، عبارتند از: تایید ماهیت مشکلات^۶، پذیرش خطا و تقصیر^۷، ارتباطات آزادانه^۸، نظام راهبری شرکتی^۹، رعایت هنجارها^{۱۰}. تایید ماهیت مشکلات و ارتباطات آزادانه، معمولاً میزان تحریف صورت‌های مالی را کاهش می‌دهند؛ نظام راهبری شرکتی و رعایت هنجارها، عمدتاً منجر به کاهش میزان قصد و نیت بدخواهانه مدیریت می‌شوند و بالاخره، پذیرش خطا و تقصیر، هم موجب کاهش میزان تحریف صورت‌های مالی و هم موجب کاهش میزان قصد و نیت بدخواهانه مدیریت خواهد شد. (کازمی و شریعت پناهی، ۱۳۸۹) می‌توان گفت در شرکت‌هایی که طی دوره‌های متوالی مجبور به تجدید ارائه صورت‌های مالی می‌شوند، کیفیت سود گزارش شده پایین است (ریچاردسون و همکاران^{۱۱}، ۲۰۰۲) و ارائه مجدد صورت‌های مالی کیفیت گزارشگری مالی دوره‌های قبل را به چالش می‌کشد. این مسئله باعث می‌شود تا سرمایه‌گذاران نسبت به آینده سرمایه‌گذاری خود در شرکت، تصمیماتی جدید اتخاذ نمایند. به طور معمول، سرمایه‌گذاران پورتنفوی خود را به سمت سرمایه‌گذاری‌های کم ریسک تر انتقال خواهند داد و این امر هزینه سرمایه شرکت را تحت تأثیر قرار می‌دهد. (دمیرکان^{۱۲}، ۲۰۰۷)

-
- 1- Discrediting of Management
  - 2- Comprehension Gap
  - 3- Tip of the Iceberg Effect
  - 4- Paralysis
  - 5- Non-Alignment
  - 6- Confirming the Nature of the Problem
  - 7- Taking the Blame
  - 8- Communicating Openly
  - 9- Corporate Governance
  - 10- Compliance with Norms
  - 11- Richardson S. Tuna I. Wu M.
  - 12- Demirkan

پیشینه تحقیق

نتایج تحقیق ویدمن و هندریکس^۱ (۲۰۱۰) نشان می‌دهد که خطاهای برآورد اقلام تعهدی سرمایه در گردش به طور متوسط در دوره قبل از تجدید ارائه صورت‌های مالی به میزان قابل توجهی مثبت (نشان دهنده بیش نمایی و برآورد غیر واقع) است، ولی در دوره پس از تجدید ارائه به طور قابل توجهی نزدیک به صفر هستند. همچنین، طبق نتایج این پژوهش بهبود در کیفیت اقلام تعهدی به میزان قابل توجهی در شرکت‌هایی که هم مدیرعامل و هم رئیس هیات مدیره، در زمانی حول تجدید ارائه صورت‌های مالی تغییر می‌کنند، بالاتر است. علاوه بر این مطابق یافته‌های تحقیق مذکور در شرکت‌های که با تغییر حسابرس مواجهند، کیفیت اقلام تعهدی پس از تجدید ارائه صورت‌های مالی کاهش یافته است.

نابار و همکاران^۲ (۲۰۰۹) در تحقیق خود دریافتند در شرکت‌های تجدید ارائه کننده، پیش از تجدید ارائه صورت‌های مالی احتمال وجود هیات مدیره و کمیته حسابرسی با استقلال پایین بیشتر از شرکت‌های گروه کنترل است. به این ترتیب شرکت‌هایی که صورت‌های مالی دوره‌های قبل خود را تجدید ارائه نموده‌اند در مقایسه با سایر شرکت‌ها در جامعه آماری، ارکان راهبری شرکتی ضعیفتری دارند.

نتایج تحقیق ویلسون^۳ (۲۰۰۸) نشان می‌دهد که محتوای اطلاعاتی سود پس از تجدید ارائه صورت‌های مالی، کاهش نسبی می‌یابد و استفاده کنندگان از صورت‌های مالی اطمینان خود را نسبت به اطلاعات مالی شرکت پس از تجدید ارائه به طور متوسط برای یک سال از دست می‌دهند.

در تحقیق دبرا ال مور^۴ (۲۰۰۷) در مجموع تأثیر چهارده متغیر مستقل بر تجدید ارائه صورت‌های مالی (به عنوان متغیر وابسته) مورد آزمون قرار گرفته است که یازده مورد از آن نسبت‌های مالی و سه مورد نیز متغیرهای کیفی است. یافته‌های این پژوهش نشان می‌دهد که احتمال تجدید ارائه صورت‌های مالی با تغییر در برخی از نسبت‌های مالی، تغییر حسابرس و تغییر مدیران اجرایی افزایش می‌یابد.

1- Wiedman, Christine I. and Hendricks, Kevin B..

2- Nabar S, Kim Y, and Heninger. W. G.

3- Wilson W.

4- Debra L. Moore.

براساس تحقیق کراوت و شولین^۱ (۲۰۰۶) میزان افزایش ریسک اطلاعاتی ناشی از تجدید ارائه صورت‌های مالی به دفعات، علت و واحد تجدید ارائه کننده (شرکت، کمیسیون بورس اوراق بهادار، حسابرس) بستگی دارد. براساس این تحقیق، افزایش ریسک اطلاعاتی در این شرکت‌ها، باعث تأثیر نسبتاً کمی بر سایر شرکت‌های هم صنعت می‌شود.

آریر و همکاران^۲ (۲۰۰۵) در تحقیق خود با مقایسه صورت‌های مالی تجدید ارائه شده بین سال‌های ۱۹۹۷ تا ۲۰۰۲ با صورت‌های مالی تجدید ارائه نشده در صنایع مشابه با ملاحظه سوابق مدیران به این نتیجه دست یافته‌اند که تجدید ارائه صورت‌های مالی در شرکت‌هایی که دارای مدیران مالی باتجربه‌تر و با کیفیت‌تر هستند، کمتر اتفاق می‌افتد.

تحقیق مور و فایفر^۳ (۲۰۰۴) با بررسی تجدید ارائه‌های انجام شده بین سال‌های ۱۹۹۷ الی ۲۰۰۰ و بررسی تغییرات روند گزارشگری شرکت‌ها، قبل و بعد از تجدید ارائه صورت‌های مالی نشان می‌دهد که شرکت‌ها پس از تجدید ارائه تغییری در روند گزارشگری خود ایجاد نمی‌نمایند که این امر بیانگر آن است که مجازات و تنبیهات کافی در خصوص تجدید ارائه صورت‌های مالی اعمال نشده است.

سوال‌ها و فرضیه‌های تحقیق

سؤالات اصلی این تحقیق عبارتند از:

- ۱) آیا تجدید ارائه صورت‌های مالی منجر به تغییر مدیریت سود (سطح اقلام تعهدی اختیاری) می‌گردد؟
  - ۲) آیا تجدید ارائه صورت‌های مالی منجر به تغییر کیفیت سود (پایداری سود) می‌شود؟
- لذا، برای دستیابی به اهداف تحقیق، ۲ فرضیه به شرح زیر (با توجه به مطالعات اکتشافی و بر اساس پرسش‌های مطرح شده) تدوین گردید:
- فرضیه ۱: بین تجدید ارائه صورت‌های مالی و مدیریت سود رابطه معنی داری وجود

1- Kravet T. & Shevlin T

2- Arier J., Comprix J., Gunlock M., Lee D.

3- Moore E., Pfeiffer R.

دارد.

فرضیه ۲: بین تجدید ارائه صورت‌های مالی و کیفیت سود رابطه معنی داری وجود دارد.

روش تحقیق

به طور کلی، روش‌های تحقیق در علوم رفتاری را می‌توان با توجه به ۲ ملاک طبقه بندی نمود: الف) هدف تحقیق، ب) نحوه گردآوری داده‌ها (سرمد و همکاران، ۱۳۸۶). این تحقیق از لحاظ طبقه بندی بر مبنای هدف، از نوع کاربردی است. از سوی دیگر، بر اساس چگونگی جمع‌آوری داده‌ها، تحقیق حاضر از نوع تحقیقات توصیفی است. اجرای تحقیقات توصیفی می‌تواند صرفاً برای شناخت بیشتر شرایط موجود و یا به منظور یاری رساندن به فرایند تصمیم‌گیری باشد. از نظر دسته بندی‌های مختلف تحقیقات توصیفی، تحقیق حاضر از نوع همبستگی خواهد بود. روش تحقیق همبستگی برای دو هدف: کشف همبستگی بین متغیرها و پیش‌بینی یا توضیح یک متغیر از طریق یک یا چند متغیر دیگر به کار می‌رود (دلاور، ۱۳۷۴). در تحقیق‌های همبستگی، رابطه بین متغیرهای مختلف، با استفاده از ضریب همبستگی، کشف یا تعیین شده و حدود تغییرات یک یا چند متغیر، با حدود تغییرات یک یا چند متغیر دیگر مورد مطالعه قرار می‌گیرد.

قلمرو مکانی و زمانی تحقیق، جامعه آماری، روش نمونه‌گیری و حجم نمونه

جامعه آماری تحقیق را شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران تشکیل می‌دهند که حداقل تا سال ۱۳۸۲ در بورس پذیرفته شده باشند و در طول سال‌های ۱۳۸۳ الی ۱۳۸۸ اقدام به تجدید ارائه صورت‌های مالی خود نموده باشند. لذا، نمونه آماری به روش حذفی با در نظر گرفتن قلمرو مکانی و زمانی تحقیق، بر اساس شرایط زیر انتخاب گردید:

- تا ابتدای سال ۱۳۸۲ در بورس اوراق بهادار تهران پذیرفته شده باشند.

- اطلاعات مورد نیاز از جمله گزارش حسابرسی و یادداشت‌های توضیحی همراه صورت‌های مالی به منظور استخراج داده‌های مورد نیاز جهت محاسبه‌ی اقلام تعهدی اختیاری، در دسترس باشد.
- با توجه به ماهیت و طبقه بندی متفاوت اقلام صورت‌های مالی شرکت‌های سرمایه‌گذاری، بیمه و واسطه‌گری مالی نسبت به شرکت‌های تولیدی، شرکت‌های جامعه آماری نباید جزو شرکت‌های سرمایه‌گذاری، بیمه، و بانک‌ها باشند.
- در قلمرو زمانی تحقیق حداقل یک بار صورت‌های مالی سالانه تجدید ارائه شده، منتشر نموده باشند.

هم‌چنین، در این تحقیق، برای ارزیابی کیفیت سود، از سری زمانی و پایداری سود طی دوره ۸ ساله قبل از اعلان تجدید ارائه صورت‌های مالی استفاده شده است. لذا، اطلاعات لازم جهت محاسبه کیفیت سود (EQ) از صورت‌های مالی مربوط به دوره زمانی ۱۳۷۵ لغایت ۱۳۸۸ استخراج گردید.

تجزیه و تحلیل آماری یافته‌های تحقیق

آمار توصیفی

در جدول ۱، شاخص‌های مرکزی (از جمله میانگین و میانه) و شاخص‌های پراکندگی (از جمله انحراف معیار، چولگی و کشیدگی) برای متغیرهای مختلف محاسبه شده است. برای اغلب متغیرها، مقادیر میانگین و میانه نزدیک به هم است که در این موارد توزیع متغیرها متقارن است. دو متغیر وابسته (یعنی $\ln(DA_{it} / A_{it-1})$ و EQ_{it}) نیز تقریباً توزیع متقارن دارند. تقارن یکی از ویژگی‌های توزیع نرمال است، بنابراین، متقارن بودن توزیع متغیر وابسته از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است.

جدول ۱. آمار توصیفی

متغیر	میانگین	میانه	انحراف معیار	ضریب چولگی	ضریب کشیدگی
OCF_{it} / A_{it-1}	۰/۱۲۶۵۸	۰/۱۰۹۲۲	۱۷۵/۸۱۳	۰/۴۱۲	۶/۱۳۸
SOTR	۰/۲۵۴۴	۰/۲۴۹۵	۰/۵۲۲۹۹	۴/۰۹۷	۲۲/۲۰۵
LEV	۰/۶۸۸۹۹	۰/۶۷۶۸۹	۰/۴۱۹۴۵۸	۷/۸۶۸	۱۰۳/۳۷۸
SIZE	۱۲/۹۴۴۰۱	۱۲/۷۹۲۹۴	۱/۳۲۰۰۹۵	۰/۶۷۹	۱/۰۲۱
DA_{it} / A_{it-1}	۰/۰۰۰۶۵	۰/۰۰۰۳۲	۰/۰۰۰۸۸۹	۲/۷۸۲	۱۰/۴۰۳
$\ln(DA_{it} / A_{it-1})$	-۱۵/۰۵۲۸	-۱۴/۹۴۳۹	۱/۴۱۳۱۵	-۰/۳۸۳	-۰/۰۴۷
EQ_{it}	۰/۶۲۱۶۸	۰/۶۳۵۰۳	۰/۵۱۳۸۰۲	۰/۲۴۶	۱/۴۲۴

تحلیل‌های آماری جهت بررسی اعتبار مدل‌ها

محقق در صورتی می‌تواند از رگرسیون خطی استفاده کند که پیش شرط‌های زیر محقق گردد. در واقع، میزان اعتبار مدل‌های برآورد شده به میزان برقراری پیش فرض‌های لازم برای برآورد مدل است. مهمترین این پیش فرض‌ها عبارتند از:

۱) نرمال بودن توزیع متغیر وابسته: نرمال بودن متغیر وابسته به این معنا است که امید ریاضی خطاها صفر و واریانس آنها نیز ثابت باشد. جهت بررسی نرمال بودن متغیر وابسته از آزمون کلموگروف - اسمیرنف استفاده می‌گردد.

نرمال بودن باقیمانده‌های مدل رگرسیونی یکی از فرض‌های رگرسیونی است که نشان دهنده اعتبار آزمون‌های رگرسیونی است. در ادامه با استفاده از آزمون کلموگروف - اسمیرنف^۱ نرمال بودن توزیع DA_{it} / A_{it-1} و EQ_{it} بررسی شده است. از آنجا که نرمال بودن متغیرهای وابسته به نرمال بودن باقیمانده‌های مدل (تفاوت مقادیر برآوردی از مقادیر واقعی) می‌انجامد، بنابراین پس لازم است نرمال بودن متغیر وابسته قبل از برآورد پارامترها کنترل شود و در صورت برقرار نبودن این شرط راه حل مناسبی برای نرمال نمودن آنها (از جمله تبدیل نمودن آنها) اتخاذ نمود. فرض صفر و فرض

1- Kolmogorev-Smirnov Test

مقابل در این آزمون به صورت زیر نوشته می‌شود:

$$\begin{cases} H_0: & \text{داده‌ها برای متغیر وابسته از توزیع نرمال پیروی می‌کند} \\ H_1: & \text{داده‌ها برای متغیر وابسته از توزیع نرمال پیروی نمی‌کند} \end{cases}$$

برای DA_{it} / A_{it-1} مقادیر سطح معناداری کمتر از ۰/۰۵ است؛ یعنی، این متغیر نرمال نیست. از آن جا که هدف آزمون‌های همبستگی مطالعه‌ی حدود تغییرات یک متغیر نسبت به متغیر دیگر است، می‌توان برای نرمال نمودن توزیع متغیر، در سطح تمام داده‌های مربوط به یک متغیر تبدیلی صورت گیرد، به شرطی که در جهت تغییرات یک متغیر، تحولی صورت نگیرد. یکی از تبدیلات مرسوم برای نرمال نمودن داده‌ها، استفاده از تبدیل لگاریتمی، بخصوص برای داده‌های چوله به راست، می‌باشد. همانطور که در جدول ملاحظه می‌گردد، ضریب چولگی توزیع متغیر وابسته (قدر مطلق اقلام تعهدی اختیاری) برای فرضیه ۱، از صفر بزرگتر است، در نتیجه، توزیع متغیر وابسته برای این فرضیه چوله به راست است و استفاده از تبدیل لگاریتمی برای نرمال نمودن متغیر وابسته، مناسب می‌باشد. همانگونه که ملاحظه می‌شود، با استفاده از تبدیل لگاریتمی مقدار سطح معناداری در سال‌های مختلف بیشتر از ۰/۰۵ است، یعنی توزیع لگاریتم شاخص مدیریت سود (قدر مطلق اقلام تعهدی اختیاری) نرمال است، بنابراین از تبدیل لگاریتمی در تحلیل‌ها استفاده می‌شود و پس فرض صفر رد نمی‌شود، یعنی، داده‌ها برای لگاریتم این متغیر وابسته از توزیع نرمال پیروی می‌کند.

از سوی دیگر، همانگونه که در جدول ۲ دیده می‌شود سطح معنی‌داری برای EQ_{it} در سال‌های مختلف بیشتر از ۰/۰۵ است. پس فرض صفر رد نمی‌شود، یعنی داده‌ها برای متغیر وابسته EQ_{it} از توزیع نرمال پیروی می‌کند.

جدول ۲. آزمون کولموگروف اسمیرنوف

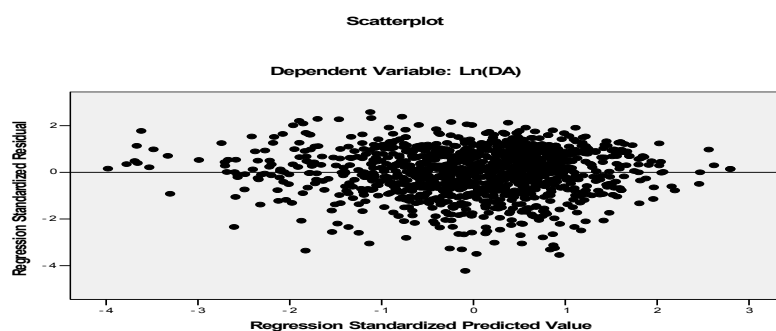
EQit		Ln (DAit / Ait-1)		DAit / Ait-1		نوع صنعت
Asymp. Sig. (2 Tailed)	Kolmogorev-Smirnov Z	Asymp. Sig. (2 Tailed)	Kolmogorev-Smirnov Z	Asymp. Sig. (2 Tailed)	Kolmogorev-Smirnov Z	
۰/۴۱۵	۰/۸۸۴	۰/۶۸۷	۰/۷۱۴	۰/۰۰۰	۲/۵۵۷	خودرو
۰/۱۱۹	۱/۱۸۷	۰/۹۴۴	۰/۵۲۷	۰/۰۰۰	۲/۴۱۷	سیمان
۰/۸۵۱	۰/۶۱۰	۰/۹۶۵	۰/۴۹۸	۰/۰۰۰	۲/۵۹۰	فرآورده‌های شیمیایی
۰/۸۲۳	۰/۶۲۹	۰/۵۳۶	۰/۸۰۵	۰/۰۰۰	۲/۵۰۲	فرآورده‌های غذایی
۰/۰۸۵	۱/۲۵۷	۰/۹۰۱	۰/۵۷۱	۰/۰۰۳	۱/۷۸۴	قند و شکر
۰/۲۷۹	۰/۹۹۱	۰/۹۰۲	۰/۵۷۰	۰/۰۰۰	۳/۶۳۴	کانی غیر فلزی
۰/۳۰۶	۰/۹۶۸	۰/۸۲۵	۰/۶۲۸	۰/۰۰۰	۳/۴۰۳	کانی فلزی و فلزات اساسی
۰/۳۵۸	۰/۹۲۶	۰/۸۸۵	۰/۵۸۴	۰/۰۲۵	۱/۴۷۸	لاستیک و پلاستیک
۰/۸۸۰	۰/۵۸۸	۰/۵۰۰	۰/۸۲۸	۰/۰۰۱	۱/۹۱۵	ماشین آلات و تجهیزات
۰/۳۴۶	۰/۹۳۵	۰/۴۲۹	۰/۸۷۴	۰/۰۰۰	۲/۲۷۷	مواد دارویی

۲) عدم همبستگی باقیمانده‌ها: یک دیگر از مفروضاتی که در رگرسیون مدنظر قرار می‌گیرد، استقلال خطاها (تفاوت بین مقادیر واقعی و مقادیر پیش‌بینی شده توسط معادله رگرسیون) از یکدیگر است. در صورتی که فرضیه استقلال خطاها رد شود و خطاها با یکدیگر همبستگی داشته باشند، امکان استفاده از رگرسیون وجود ندارد. به منظور بررسی استقلال خطاها از آزمون دورین واتسون استفاده می‌شود. مقدار آماره این آزمون در دامنه ۰ و +۴ قرار دارد، و چنانچه این آماره در بازه‌ی ۱/۵ تا ۲/۵ قرار گیرد، فرض عدم همبستگی بین خطاها پذیرفته می‌شود.

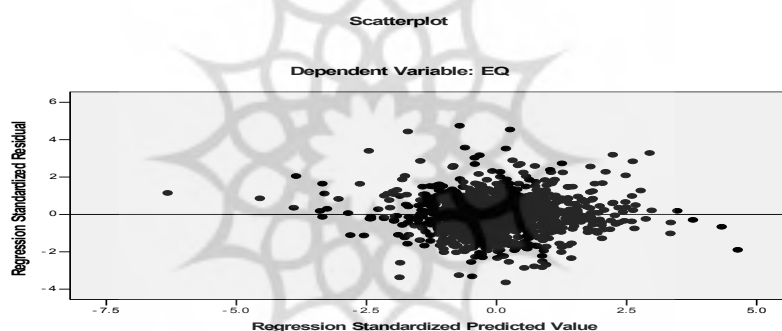
۳) همسانی واریانس و نداشتن نقاط پرت و تاثیر گذار: جهت بررسی همسانی واریانس از نمودار باقیمانده در مقابل مقادیر برآورد شده (شکل ۱ و ۲) استفاده گردید. نداشتن الگو در این نمودارها نشان دهنده همسانی واریانس است. جهت بررسی نداشتن

نقاط پرت و تأثیر گذار نیز از نمودارهای پراکنش استفاده شده است.

شکل ۱. نمودار باقیمانده در مقابل مقادیر برآورد شده (جهت مدل فرضیه ۱)

شکل ۲ - نمودار باقیمانده در مقابل مقادیر برآورد شده (جهت مدل فرضیه ۲)

۴) وجود ارتباط خطی: جهت بررسی وجود ارتباط خطی از شاخص هم خطی استفاده می‌گردد. هم خطی وضعیتی است که نشان می‌دهد یک متغیر مستقل تابعی خطی از سایر متغیرهای مستقل است. اگر هم خطی در یک معادله رگرسیون بالا باشد، بدین معنی است که بین متغیرهای مستقل همبستگی بالایی وجود دارد و ممکن است با وجود بالا بودن ضریب تعیین (R^2) مدل دارای اعتبار بالایی نباشد. به عبارت دیگر، با وجود آن که مدل خوب به نظر می‌رسد ولی دارای متغیرهای مستقل معنی داری نمی‌باشد. در این تحقیق، برای بررسی همخطی از جدول همبستگی پیرسون بین متغیرهای مستقل استفاده شده است.

آمار استنباطی

در این بخش برای بررسی و برآورد مدل کلی از تحلیل پانلی^۱ استفاده شده است. دلیل استفاده از این روش به علت نوع ماهیت داده‌ها است. زیرا در تحلیل پانلی، داده‌ها به صورت مقطعی - زمانی^۲ گردآوری شده‌اند. در داده‌هایی که بدین صورت جمع آوری می‌شوند، استقلال مشاهدات حفظ نمی‌گردد؛ زیرا از هر شرکت در سال‌های مختلف چندین مشاهده وجود دارد که این مشاهدات به هم وابسته‌اند. به عبارت دیگر، در این تحلیل تعداد داده‌ها عبارت است از تعداد شرکت‌ها ضربدر تعداد سال‌ها. فرض صفر و فرض مقابل برای معنی‌داری مدل‌های تحقیق به صورت زیر است:

$$\begin{cases} H_0 : \beta_1 = \beta_2 = \dots = \beta_5 = 0 \\ H_1 : \beta_i \neq 0 \quad i = 1, 2, 3, 4, 5 \end{cases}$$

حداقل یک از ضرایب صفر نیست.

$$\begin{cases} H_0 : & \text{مدل معنی‌داری وجود ندارد.} \\ H_1 : & \text{مدل معنی‌داری وجود دارد.} \end{cases}$$

نتایج حاصل از آزمون‌های آماری فرضیه اول پژوهش

مدل مربوط به فرضیه رابطه‌ی تجدید ارائه صورت‌های مالی و مدیریت سود به صورت زیر خواهد بود:

$$\ln(DA_{it} / A_{it-1}) = \alpha_0 + \alpha_1(OCF_{it} / A_{it-1}) + \alpha_2(SOTR) + \alpha_3(LEV) + \alpha_4(SIZE) + \epsilon_{it}$$

اقدام تعهدی اختیاری شرکت i در سال t
 A_{it-1} = مجموع دارایی‌های شرکت i در سال $t-1$

OCF_{it} = جریان وجه نقد حاصل از فعالیت‌های عملیاتی شرکت i در سال t

$SOTR$ = لگاریتم طبیعی قدر مطلق نسبت تعدیلات سنواتی بر سود (زیان) سال قبل

LEV = نسبت مجموع بدهی‌ها به مجموع دارایی‌ها

$SIZE$ = لگاریتم طبیعی مجموع دارایی‌ها

در جدول ۳ نتایج تحلیل پانلی آورده شده است:

1- Panel Analysis
 2- Cross Section-Time Series

جدول ۳. نتایج تحلیل پانلی جهت مدل فرضیه ۱ تحقیق

Dependent Variable: $\ln(DA_{it} / A_{it-1})$				
Method: Pooled Least Squares				
White cross-section standard errors & covariance (d.f. corrected)				
Prob.	t-Statistic	Std. Error	Coefficient	Variable
۰/۰۰۰	-۲۰/۴۱۳	۰/۳۴۱	-۶/۹۵۶	Constant
۰/۰۳۲	۲/۱۵۳	۰/۱۴۰	۰/۳۰۲	OCF_{it} / A_{it-1}
۰/۰۰۶	۲/۷۵۱	۰/۰۷۲	۰/۱۹۹	SOTR
۰/۲۲۴	۱/۲۱۶	۰/۱۰۲	۰/۱۲۴	LEV
۰/۰۰۰	-۲۴/۸۹۳	۰/۰۲۶	-۰/۶۳۷	SIZE
۰/۰۰۰	احتمال آماره F		۰/۳۵۹	ضریب تعیین
۱/۶۳۴	آماره دوربین - واتسون		۰/۳۵۷	ضریب تعیین تعدیل شده

۷ مقدار احتمال (یا سطح معنی داری) F برابر با ۰/۰۰۰ است. چون این مقدار کمتر از ۰/۰۵ است، بنابراین فرض صفر در سطح اطمینان ۹۵ درصد رد می‌شود؛ یعنی، مدل معنی داری وجود دارد. میزان ضریب تعیین برابر با ۰/۳۵۹ است. یعنی ۳۶ درصد از تغییرات متغیر وابسته توسط متغیرهای کنترلی و مستقل بیان می‌گردد. این مقدار ضریب تعیین در عمل مقدار بالایی است. مقدار آماره دوربین - واتسون برابر با ۱/۶۳ است که این مقدار عدم وجود خودهمبستگی را نشان می‌دهد (تایید یکی دیگر از پیش فرض‌های مدل).

نحوه قضاوت به این صورت است که اگر مقدار t در ناحیه رد قرار گیرد فرض صفر رد می‌شود. بنابراین، همانگونه که در جدول ۳ دیده می‌شود مقدار t، برای شیب OCF_{it} / A_{it-1} برابر با ۲/۱۵۳، برای SOTR برابر با ۲/۷۵۱ و برای LEV برابر با ۱/۲۱۶ و برای SIZE برابر با -۲۴/۸۹۳ است. بنابراین، فرض صفر برای OCF_{it} / A_{it-1} و SOTR و SIZE در سطح اطمینان ۹۵ درصد رد می‌شود. همچنین، مقدار آماره t، برای عرض از مبدا برابر با -۲۰/۴۱۳ است که حاکی از رد فرض صفر برای عرض از مبدا است.

بنابراین، رابطه‌ای مستقیم بین متغیرهای OCF_{it} / A_{it-1} (جریان وجه نقد حاصل از

فعالیت‌های عملیاتی) و SOTR (متغیر تجدید ارائه صورت‌های مالی) و متغیر وابسته $\ln(DA_{it} / A_{it-1})$ (شاخص مدیریت سود (لگاریتم طبیعی قدر مطلق اقلام تعهدی اختیاری)) وجود دارد. همچنین، بین متغیر SIZE و متغیر وابسته $\ln(DA_{it} / A_{it-1})$ (شاخص مدیریت سود (لگاریتم طبیعی قدر مطلق اقلام تعهدی اختیاری)) رابطه منفی وجود دارد. وجود رابطه معنادار و مثبت بین متغیر مستقل و متغیر وابسته بدان معنی است که با افزایش میزان تجدید ارائه صورت‌های مالی، سطح اقلام تعهدی اختیاری افزایش می‌یابد. به عبارت دیگر، افزایش تجدید ارائه صورت‌های مالی منجر به افزایش مدیریت سود می‌گردد و بالعکس، که به معنی تایید فرضیه ۱ می‌باشد.

نتایج حاصل از آزمون‌های آماری فرضیه اول پژوهش

مدل مربوط به فرضیه رابطه‌ی تجدید ارائه صورت‌های مالی و کیفیت سود به صورت زیر خواهد بود:

$$EQ_{it} = \beta_0 + \beta_1 (OCF_{it} / A_{it-1}) + \beta_2 (SOTR) + \beta_3 (LEV) + \beta_4 (SIZE) + \epsilon_{it+1}$$

EQ_{it} = کیفیت سود (پایداری سود) شرکت i در سال t

A_{it-1} = مجموع دارایی‌های شرکت i در سال $t-1$

OCF_{it} = جریان وجه نقد حاصل از فعالیت‌های عملیاتی شرکت i در سال t

SOTR = لگاریتم طبیعی نسبت قدر مطلق تعدیلات سنواتی بر سود (زیان) سال قبل

LEV = نسبت مجموع بدهی‌ها به مجموع دارایی‌ها

SIZE = لگاریتم طبیعی مجموع دارایی‌ها

در جدول ۴ نتایج تحلیل پانلی مدل فوق آورده شده است:

پرتال جامع علوم انسانی

جدول ۴. نتایج تحلیل پانلی جهت مدل فرضیه ۲ تحقیق

Dependent Variable: EQ _{it}				
Method: Pooled Least Squares				
White cross-section standard errors & covariance (d.f. corrected)				
Prob.	t-Statistic	Std. Error	Coefficient	Variable
۰/۰۲۷	-۲/۲۱۲	۰/۱۴۴	-۰/۳۲۰	Constant
۰/۰۰۰	۱۴/۴۸۷	۰/۰۴۳	۰/۶۲۹	OCF _{it} / A _{it-1}
۰/۰۰۰	-۳/۸۹۶	۰/۰۱۶	-۰/۰۶۴	SOTR
۰/۰۲۲	-۲/۲۹۲	۰/۰۲۲	-۰/۰۵۰	LEV
۰/۰۰۰	۵/۶۵۰	۰/۰۱۲	۰/۰۷۰	SIZE
۰/۰۰۰	احتمال آماره F		۰/۰۹۹	ضریب تعیین
۱/۸۸۰	آماره دوربین - واتسون		۰/۰۹۵	ضریب تعیین تعدیل شده

مقدار احتمال (یا سطح معنی داری) F برابر با ۰/۰۰۰ است. چون این مقدار کمتر از ۰/۰۵ است، بنابراین فرض صفر در سطح اطمینان ۹۵ درصد رد می‌شود؛ یعنی، مدل معنی داری وجود دارد. میزان ضریب تعیین برابر با ۰/۰۹۹ است؛ یعنی، ۱۰ درصد از تغییرات متغیر وابسته توسط متغیرهای کنترلی و مستقل بیان می‌گردد. این مقدار ضریب تعیین در عمل مقدار بالایی است. مقدار آماره دوربین واتسون برابر با ۱/۸۸۰ است که این مقدار عدم وجود خودهمبستگی را نشان می‌دهد (تایید یکی دیگر از پیش فرض‌های مدل).

نحوه قضاوت درباره فرضیه به این صورت است که اگر مقدار t در ناحیه رد قرار گیرد فرض صفر رد می‌شود. بنابراین، همانگونه که در جدول ۴ دیده می‌شود مقدار t، برای شیب OCF_{it} / A_{it-1} برابر با ۱۴/۴۸۷، برای SOTR برابر با -۳/۸۹۶ و برای LEV برابر با -۲/۲۹۲ و برای SIZE برابر با ۵/۶۵۰ است. بنابراین، فرض صفر برای OCF_{it} / A_{it-1} و SOTR و LEV و SIZE در سطح اطمینان ۹۵ درصد رد می‌شود. همچنین، مقدار t، برای عرض از مبدا برابر با -۲/۲۱۲ است که حاکی از رد فرض صفر برای عرض از مبدا است.

بنابراین، رابطه‌ای معنادار و مستقیم بین متغیرهای OCF_{it} / A_{it-1} (جریان وجه نقد حاصل از فعالیت‌های عملیاتی) و SIZE (اندازه شرکت) و متغیر وابسته EQ_{it} (شاخص

کیفیت سود (پایداری سود)) وجود دارد. همچنین، بین متغیر SOTR (متغیر تجدید ارائه صورت‌های مالی) و LEV (اهرم مالی) و متغیر وابسته EQ_{it} (شاخص کیفیت سود (پایداری سود)) رابطه‌ای معنادار و منفی وجود دارد. وجود رابطه معنادار و منفی بین متغیر مستقل و متغیر وابسته بدان معنی است که با افزایش میزان تجدید ارائه صورت‌های مالی، پایداری سود کاهش می‌یابد. به عبارت دیگر، افزایش تجدید ارائه صورت‌های مالی منجر به کاهش کیفیت سود می‌گردد و بالعکس، که به معنی تایید فرضیه ۲ می‌باشد.

نتیجه‌گیری

در صورت وجود اشتباه در صورت‌های مالی دوره یا دوره‌های مالی قبل و نیز، در صورت تغییر رویه در دوره جاری نسبت به دوره یا دوره‌های مالی قبل، بر اساس استانداردهای حسابداری، تجدید ارائه صورت‌های مالی به منظور ایجاد ثبات رویه و افشاء مناسب اطلاعات ضروری است و در حال حاضر این موضوع در صورت‌های مالی اکثر شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران مشاهده می‌شود. نتایج پژوهش حاضر نشان می‌دهد که رابطه‌ی معنادار و مثبت بین تجدید ارائه صورت‌های مالی و مدیریت سود وجود دارد، به طوری که، با افزایش میزان تجدید ارائه صورت‌های مالی، سطح اقلام تعهدی اختیاری افزایش می‌یابد. به عبارت دیگر، افزایش تجدید ارائه صورت‌های مالی منجر به افزایش مدیریت سود می‌گردد و بالعکس. همچنین، نتایج حاصل از پژوهش موید این مطلب است که رابطه‌ی معنادار و منفی بین تجدید ارائه صورت‌های مالی و کیفیت سود وجود دارد، به طوری که، با افزایش میزان تجدید ارائه صورت‌های مالی، پایداری سود کاهش می‌یابد. به عبارت دیگر، افزایش تجدید ارائه صورت‌های مالی منجر به کاهش کیفیت سود می‌گردد و بالعکس. لذا، با توجه به نتایج مزبور، می‌توان گفت که تجدید ارائه صورت‌های مالی می‌تواند منجر به کاهش کیفیت گزارشگری مالی گردد.

منابع و مأخذ

۱. بازرگان، عباس؛ سرمد، زهره، حجازی، الهه. (۱۳۸۶). روش‌های تحقیق در علوم رفتاری. چاپ دوم. موسسه انتشارات آگاه.
۲. پورحیدری، امید؛ افلاطونی، عباس. (۱۳۸۵). بررسی انگیزه‌های هموارسازی سود در شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران. بررسی‌های حسابداری و حسابرسی. تابستان ۱۳۸۵. ۱۳(۴۴): ۵۵-۷۰.
۳. دستورالعمل اجرایی افشای اطلاعات شرکت‌های ثبت شده نزد سازمان بورس و اوراق بهادار، مصوب ۳ مرداد ۱۳۸۶.
۴. ریاحی بلکوئی، احمد (۱۳۸۱). تئوری‌های حسابداری. ترجمه دکتر علی پارسائیان. دفتر پژوهش‌های فرهنگی. تهران.
۵. سازمان حسابرسی. کمیته تدوین استانداردهای حسابداری (۱۳۸۸). استانداردهای حسابداری.
۶. سازمان حسابرسی. کمیته تدوین استانداردهای حسابرسی (۱۳۸۸). استانداردهای حسابرسی.
۷. سجادی، سید حسین؛ دستگیر، محسن؛ فرازمنند، حسن؛ حبیبی، حمیدرضا. (۱۳۸۷). عوامل موثر بر مدیریت سود شرکت‌های بورسی، فصلنامه پژوهش نامه اقتصادی، پژوهشکده اقتصادی، بهار ۱۳۸۷. سال هشتم. شماره ۲ (ویژه نامه بازار سرمایه)، ص ص ۱۲۹-۱۵۹.
۸. کاظمی، حسین، شریعت پناهی، سید مجید. (۱۳۸۹). مدلی برای سنجش تأثیر ارائه مجدد صورت‌های مالی بر محتوای اطلاعاتی سود. رساله دکتری. دانشگاه علامه طباطبایی.
۹. نوروش، ایرج؛ سپاسی، سحر؛ نیک بخت، محمدرضا. (۱۳۸۴). بررسی مدیریت سود در شرکت‌های پذیرفته شده در بورس تهران. علوم اجتماعی و انسانی دانشگاه شیراز. ۲۲ (ویژه نامه حسابداری): ص ص ۱۶۵-۱۷۷.
۱۰. هندریکسون، الدون اس؛ ون بردا، مایکل اف. (۱۳۸۵). تئوری‌های حسابداری. ترجمه دکتر علی پارسائیان. انتشارات ترمه. تهران.
11. Arier, J., Comprix J., Gunlock M., Lee D. (2005). The Financial Expertise of CFOs and Accounting Restatements, Accounting Horizons Vol 19, No3. pp 123-135.
12. Belkaoui, Ahmed Riahi (1985). Accounting theory, Cengage Learning EMEA.
13. Burgstahler D, Dichev L. (1997). Earnings management to avoid earnings decreases and losses. Journal of Accounting and Economics. Volume 24, Issues 99-126.
14. Callen J. L, Livnat J, and Segal D. (2006). Accounting Restatements: Are They Always Bad News for Investors? Working Paper. University of Toronto.

15. Cleason C., Jenkins N., Johnson W. (2008), The Contagion Effects of Accounting Restatements, *THE ACCOUNTING REVIEW*, Vol.83 No1.
16. Cross M., Robinson E., Salhus K., Zepralka J. (2004), Restatement of Financial statements, Selected legal and Accounting Issues, Wilmer Cutler Pickering LLP, Washington D.C.
17. Debra L. Moore. (2007). Forecasting earnings management, Evidence from GAO restatementdata. Unpublished doctoral dissertation. Tournou University International, Cypress, California.
18. Dechow P., Kothari S. P., Watts R. L. (1998). The relation between earnings and cash flows. *Journal of Accounting and Economics* 25 (1998) 133-168
19. Dechow, P. Sloan, R. Sweeney, A. (1995). Detecting Earnings Management, *the Accounting Review*, Vol. 70, No 2, April.
20. Demirkan S. (2007), Restatement Announcements and Investors Size, Working Paper, University of Texas at Dallas.
21. Desai, H. Bhattacharya, N. Venkataraman, K. (2009). "Earnings Quality and Information Asymmetry"
22. Ecker, F., J. Francis, I. Kim, P. Olsson, and K. Schipper. (2006). A returns-based representation of earnings quality. *The Accounting Review* 81 (4): 749-780.
23. Gertsen. F, Van Riel C., Berens G. (2006), Avoiding Reputation Damages in Financial Restatements, *Long Range Planning* Vol. 39, No3. pp 429-456
24. Graham, J. R., S. Li and J. Qiu. 2008. Corporate misreporting and bank loan contracting. *Journal of Financial Economics* 89: 44-61.
25. Hendriksen, E.S. & Van Breda, M.F. (1982). *Accounting theory*, Irwin: Homewood, Illinois.
26. Hirschey M., Plamroze Z., Scholz S. (2005), Long-term Market Under reaction to Accounting Restatements, Working paper, University of Kansas, School of Business.
27. Hribar, P. and N. Jenkins. (2004). The Effect of Accounting Restatements on Earnings Revisions and the Estimated Cost of Capital. *Review of Accounting Studies* 9 (June): 337-356.
28. Kravet T. & Shevlin T. (2006), Accounting Restatement and Information Risk, Working paper, University of Washington Business School.
29. Lev, B. (1983). Some economic determinants of time-series properties of earnings. *Journal of accounting & economics* 5 (July)
30. Moore E., Pfeiffer R. (2004), The Effect of Financial Statement Reporting on Firms Financial Reporting Strategies, Working paper, University of Massachusetts.

31. Nabar S, Kim Y, and Heninger. W. G. (2009). Earnings Misstatements, Restatements, and Corporate Governance. *Journal of Forensic & Investigative Accounting*. Vol. 1, Issue 2.37.
32. Palmrose I. & Scholz S. (2004). The Circumstances and Legal Consequences of Non-GAAP Reporting, Evidence & Restatements, *Contemporary Accounting Research* Vol. 21 No.1.
33. Palmrose Z-V., Richardson V., Scholz S. (2001), Determinants of Market Reactions to Earnings Restatements, *Journal of Accounting and Economics* 37.
34. Plumlee, M. and T. Yohn. (2009), An Analysis of Underlying Causes of Misstatements, Working Paper (University of Utah and Indiana University)
35. Richardson S. Tuna I. Wu M. (2002). Predicting earnings management: The case of earnings restatements. Working Paper. University of Pennsylvania - The Wharton School.
36. Richardson, S. (2003). "earnings quality and short sellers", supplement accounting horizons, pp.49-61
37. Richardson, S. Sloan, R. Soliman, M. Tuna, I. (2001). "information in accruals about the quality of earnings", working paper university of Michigan business school, ann arbor, p.52
38. Romanus R. N, Maher J. J, Fleming D. M. (2008). Auditor Industry Specialization, Auditor Changes, and Accounting Restatements. *Accounting Horizons*; Dec 2008; Vol.22, No 4.
39. Scott, W. R. (2003). *Financial Accounting Theory* (3th Edition). Toronto, Canada: Prentice Hall.
40. Srinivasan Suraj. (2004). Consequences of Financial Reporting Failure for Outside Directors: Evidence from Accounting Restatements and Audit Committee Members. *Journal of Accounting Research*. Vol. 43 No. 2 May 2005.
41. Subramanyam, K. R. (1997). *Journal of Accounting and Economics*, 22, 249° 282. (1996, August° December.)
42. Watts, R. and J. Zimmerman. (1986). *Positive Accounting Theory*. Prentice Hall Englewood Cliffs.NJ.
43. Wiedman, Christine I. and Hendricks, Kevin B., (2010) Firm Accrual Quality Surrounding Restatements (December 9, 2010). CAAA Annual Conference 2011.
44. Wilson W. (2008), An Empirical Analysis of Decline in the information content of earning following restatement, *THE ACCOUNTING REVIEW*, Vol83 no.2. pp 519-548.
45. Xia, W. (2006). Accounting Restatement: A Comparison between China & USA. *Journal of Modern Accounting & Auditing*. Vol. 2, No. 10.

46. Yaari V. (2005), Smoothing, Conservative Smoothing and Truth Telling: The Effect of Pressure to Report Target Earnings on The Earning Management Strategy and The Likelihood of a Restatement, Working paper, Morgan State University.

